

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η συμβολή των νέων στην πράσινη μετάβαση»**(Διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αιτήματος της σουηδικής Προεδρίας)**

(2023/C 184/03)

Εισηγήτρια: η κ. **Nicoletta MERLO**Αίτημα της σουηδικής Προεδρίας του Συμβουλίου
Επιστολή της 14.11.2022

Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	8.3.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	22.3.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	577
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	152/00/01

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) πιστεύει ότι οι νέοι μπορούν και πρέπει να διαδραματίσουν κείμενο ρόλο στο πλαίσιο της πράσινης μετάβασης. Θεωρεί απαραίτητο ένα νέο μοντέλο διακυβέρνησης με λιγότερους αποκλεισμούς που να διασφαλίζει την ενεργό συμμετοχή των νέων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, υπερβαίνοντας τα εμπόδια που συνεχίζουν να υπάρχουν.

1.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει πόσο σημαντικό είναι να διασφαλιστεί ότι οι οργανώσεις νεολαίας διαδραματίζουν ηγετικό ρόλο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στην ανάπτυξη και τη διάδοση σχεδίων που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα και το περιβάλλον, μεταξύ άλλων μέσω της απαραίτητης χρηματοδοτικής στήριξης.

1.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας τη συνεχή παρακολούθηση των επιπτώσεων που έχουν και θα έχουν στο μέλλον οι δημόσιες επενδύσεις στους νέους, συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεων που σχετίζονται με την πράσινη μετάβαση, μέσω μιας αξιολόγησης του οικονομικού, πολιτικού και κοινωνικού αντικτύπου των πολιτικών που πρόκειται να εφαρμοστούν, με τη χρήση δεικτών πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την έγκρισή τους.

1.4. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν μέτρα και μηχανισμούς που να διασφαλίζουν ότι οι απόψεις της νεολαίας λαμβάνονται υπόψη σε όλους τους τομείς πολιτικής και να δημιουργήσουν έναν χώρο που να μπορεί να εγγυηθεί την ενεργό συμμετοχή των νέων μέσω της πλήρους υιοθέτησης της «αξιολόγησης του αντικτύπου της ΕΕ από τη σκοπιά της νεολαίας» (EU Youth Test).

1.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι ζωτικής σημασίας να συνδεθούν οι πρωτοβουλίες και οι πολιτικές που θα υιοθετηθούν στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έτους Δεξιοτήτων με την πράσινη μετάβαση, τη βιώσιμη ανάπτυξη και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι νέοι σε έναν ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο.

1.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να εξεταστεί η εκπαίδευση και η ανάπτυξη των σχετικών δεξιοτήτων που αναμένεται να έχουν οι νέοι μέσω μιας οριζόντιας προσέγγισης που μπορεί να παρέχει θεωρητικές και πρακτικές δεξιότητες, μεταξύ άλλων με την εφαρμογή και την ενίσχυση της μετάβασης από το σχολείο στην εργασία και των προγραμμάτων επαγγελματικής μαθητείας, καθώς και με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων. Η κατάρτιση σε αυτά τα θέματα θα πρέπει επίσης να καταστεί διαδραστική, μέσω του σχεδιασμού και της ανάπτυξης της ξεκινώντας από τις περιοχές και τις ανάγκες τους, εντός ενός ευρύτερου πλαισίου σε εθνικό επίπεδο.

1.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο η διδασκαλία σε θέματα βιωσιμότητας και προστασίας του περιβάλλοντος να ξεκινά από μικρή ηλικία, με την υιοθέτηση καινοτόμων εκπαιδευτικών εργαλείων που θα λαμβάνουν υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και την επίτευξη των σχετικών στόχων. Η ποιοτική εκπαίδευση για όλους και η αξιοπρεπής εργασία για όσους την παρέχουν είναι, εν προκειμένω, κείμενο σημασίας.

1.8. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι είναι σημαντικό τα σχολεία να ασχολούνται με τα ζητήματα της πράσινης μετάβασης, σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές και στο πλαίσιο εξωσχολικών δραστηριοτήτων, ιδίως με τη συμμετοχή οργανώσεων νεολαίας και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, αυξάνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την ευαισθητοποίηση και τη συμμετοχή των απλών πολιτών. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ κρίνει θετικά την εμπειρία του σχεδίου «Πράσινο Erasmus» και προσβλέπει στην υλοποίησή του.

1.9. Προκειμένου να αποκτήσουν οι εργαζόμενοι, τόσο οι νεότεροι όσο και οι μεγαλύτεροι, τις κατάλληλες δεξιότητες για τη διαχείριση της καινοτομίας που επιφέρει η πράσινη μετάβαση, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι σημαντικό να πραγματοποιηθούν επενδύσεις στη μάθηση στον χώρο εργασίας και να προωθηθούν η κατάρτιση στον χώρο εργασίας καθώς και τα ποιοτικά προγράμματα πρακτικής άσκησης και μαθητείας που μπορούν να δημιουργήσουν έναν ενάρετο διάλογο όσον αφορά τις ανάγκες της αγοράς και τις ατομικές δεξιότητες των νέων. Ο κοινωνικός διάλογος και οι συλλογικές διαπραγματεύσεις μπορούν, εν προκειμένω, να διαδραματίσουν καίριο ρόλο.

1.10. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να υπάρχουν ολιστικές πολιτικές κατάρτισης που ενσωματώνονται στις βιομηχανικές πολιτικές, συντονίζονται με άλλες αναπτυξιακές στρατηγικές και σχεδιάζονται λεπτομερώς σε εδαφικό και τοπικό επίπεδο, σε στενή συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους, ώστε να διασφαλιστεί ότι η πράσινη μετάβαση είναι μια δίκαιη μετάβαση που δεν αφήνει κανέναν στο περιθώριο.

1.11. Προκειμένου να διασφαλιστεί η επαρκής συμμετοχή των γυναικών σε τομείς που συνδέονται με την πράσινη μετάβαση, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ισότητα των φύλων πρέπει να αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος της πράσινης μετάβασης. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επενδύσουν περισσότερους πόρους στον σχολικό επαγγελματικό προσανατολισμό των νέων και στην παροχή στήριξης ώστε να ενταχθούν στην εργασία μέσω αποτελεσματικών δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης που συνδέονται επαρκώς με τον παραγωγικό ιστό της εκάστοτε χώρας.

1.12. Οι νέοι επιχειρηματίες μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της καινοτομίας, μεταξύ άλλων στον τομέα της πράσινης μετάβασης. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι νέοι αυτοί πρέπει να ενθαρρυνθούν μέσω της παροχής ειδικής κατάρτισης και στήριξης καινοτόμων έργων, καθώς και μέσω της εξασφάλισης επαρκούς χρηματοδοτικής στήριξης.

1.13. Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η πράσινη μετάβαση αποτελεί επίσης δίκαιη μετάβαση και ότι αποφεύγεται το κλείσιμο εταιρειών με επακόλουθες απώλειες θέσεων εργασίας, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα κράτη μέλη πρέπει πρωτίστως να επενδύσουν σημαντικούς πόρους, ξεκινώντας από τους πόρους των εθνικών σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, στη στήριξη των επιχειρήσεων που αναγκάζονται να αναδιαρθρωθούν, στην αναδιάρθρωση των απολυμένων εργαζομένων και στη στήριξη των επιχειρηματιών, ιδίως των νέων επιχειρηματιών, που προτίθενται να επενδύσουν σε πράσινες επιχειρήσεις.

2. Ιστορικό της γνωμοδότησης

2.1. Η παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση ζητήθηκε από τη σουηδική Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ προκειμένου να διερευνηθεί η συμβολή των νέων στην πράσινη μετάβαση.

2.2. Η «πράσινη μετάβαση» αναφέρεται στη μετάβαση της οικονομίας και της κοινωνίας της ΕΕ προς την επίτευξη κλιματικών και περιβαλλοντικών στόχων κυρίως μέσω πολιτικών και επενδύσεων, σύμφωνα με το ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα —το οποίο ορίζει την υποχρέωση επίτευξης κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050—, την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και τη συμφωνία του Παρισιού, διασφαλίζοντας ότι η μετάβαση είναι δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς για όλους.

2.3. Ενόψει αυτών των μεγάλων προκλήσεων, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ακριβώς η νέα γενιά είναι η πλέον ευαισθητοποιημένη και έχει επίγνωση της ανάγκης ανάληψης δράσης για την επίτευξη περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Πράγματι, εάν υπάρχει σήμερα ένα ζήτημα που μπορεί να δημιουργήσει έναν ενάρετο δεσμό μεταξύ της ευαισθησίας και των αξιών των νέων και των ανοικτών ζητημάτων της εποχής μας, με υψηλό δυναμικό καινοτομίας όσον αφορά τα μοντέλα παραγωγής και κατανάλωσης, είναι αυτό του περιβάλλοντος, της προαγωγής της υγείας και της διαφύλαξης της βιοποικιλότητας του πλανήτη.

2.4. Τα τελευταία χρόνια, η δράση για το κλίμα έχει κινητοποιήσει μεγάλο αριθμό νέων σε ολόκληρη την Ευρώπη και πολλά περιβαλλοντικά και κοινωνικά κινήματα έχουν αναπτυχθεί σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, αποτελούμενα από νέους που διαδηλώνουν και απαιτούν απτά μέτρα από τις κυβερνήσεις και τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής για την προστασία του περιβάλλοντος και την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας.

2.5. Το 2022 ανακηρύχθηκε ευρωπαϊκό έτος Νεολαίας, όχι μόνο για να γιορτάσουμε και να στηρίξουμε τους νέους, τη γενιά που έχει πληγεί περισσότερο από την πανδημία, με την ενστάλαξη ελπίδας, δύναμης και πίστης στο μέλλον, αλλά και για να αναδείξουμε πώς η πράσινη και η ψηφιακή μετάβαση προσφέρουν νέες προοπτικές και ευκαιρίες.

3. Συμμετοχή των νέων στην πράσινη μετάβαση

3.1. Προκειμένου να επιτευχθεί μια δίκαιη πράσινη μετάβαση, είναι απαραίτητη η εφαρμογή της Ατζέντας του 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών και των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) της εν λόγω ατζέντας μέσω της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, μεταξύ άλλων με την εφαρμογή ενός νέου μοντέλου διακυβέρνησης που θα είναι πιο συμπεριληπτικό και ικανό να προωθή την ενεργό συμμετοχή των νέων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

3.2. Οι αποφάσεις που λαμβάνουν σήμερα οι πολιτικοί ηγέτες σχετικά με την κλιματική αλλαγή και άλλα περιβαλλοντικά ζητήματα θα έχουν επιπτώσεις κυρίως στις νέες και τις μελλοντικές γενιές. Οι νέοι έχουν δικαίωμα να έχουν λόγο για τα ζητήματα που τους αφορούν, όπως αναφέρεται στην Ατζέντα του 2030, η οποία αναγνωρίζει τους νέους ως «καθοριστικούς παράγοντες αλλαγής» στο πλαίσιο των ΣΒΑ της.

3.3. Μολονότι η συμβολή των νέων στην οικοδόμηση ενός βιώσιμότερου, με λιγότερους αποκλεισμούς και πιο πράσινου κόσμου αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο, και παρά την ανακήρυξη ενός έτους αφιερωμένου σε αυτούς, είναι σαφές ότι στην πραγματικότητα οι νέοι ακόμα δυσκολεύονται να συμμετάσχουν ενεργά στα όργανα λήψης αποφάσεων.

3.4. Τα τελευταία χρόνια, παρά τον έντονο ακτιβισμό των νέων για το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής, παρατηρείται επίσης αυξανόμενη δυσaréσκεια και απώλεια εμπιστοσύνης μεταξύ των νέων όσον αφορά τους πολιτικούς θεσμούς, γεγονός που μεταφράζεται σε μείωση της ενεργού συμμετοχής τους σε πολιτικά κόμματα και σε αυξανόμενη αποχή στις πολιτικές εκλογές, τόσο ως ψηφοφόρων όσο και ως υποψηφίων. Αυτό συνιστά απειλή για το δημοκρατικό σύστημα και εμπόδιο στην ανάπτυξη μακρόπνοων πολιτικών, ξεκινώντας από εκείνες που απαιτούνται για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής μετάβασης και που μπορούν να ανταποκριθούν σε διαφορετικές ευαισθησίες και ανάγκες. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η προώθηση της συμμετοχής των νέων στην πολιτική και σε άλλες διαδικασίες λήψης αποφάσεων θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα και ότι θα πρέπει να εξεταστούν όλες οι επιλογές ώστε να καταστεί εφικτή και αποτελεσματική σε όλα τα επίπεδα.

3.5. Αρχικά, θα ήταν σημαντικό να προσδιοριστούν και να αντιμετωπιστούν τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά εμπόδια για την πλήρη συμμετοχή των νέων, τα οποία μπορεί επίσης να οφείλονται στην έλλειψη ευαισθητοποίησης ή στη δυσκολία πρόσβασης σε πληροφορίες σχετικά με τους μηχανισμούς συμμετοχής και εκπροσώπησης των νέων. Μια άλλη πτυχή στην οποία θα πρέπει να δοθεί έμφαση αφορά τους νέους —και συχνά άτυπους— τρόπους με τους οποίους οι νέοι σήμερα συμμετέχουν και συνομιλούν, συχνά μέσω της χρήσης της τεχνολογίας και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, και οι οποίοι θα πρέπει να ληφθούν δεόντως υπόψη καθώς μπορούν να κινητοποιήσουν ολόκληρες γενιές.

3.6. Η βιωσιμότητα είναι βαθιά ριζωμένη στο όραμα των νέων για τον κόσμο και στους τρόπους με τους οποίους λαμβάνουν αποφάσεις, αλλά με μια πολύ ρεαλιστική προσέγγιση. Ως εκ τούτου, οι οργανώσεις νεολαίας, οι οποίες εκπροσωπούν τα συμφέροντα και τις ευαισθησίες εκατομμυρίων νέων στην Ευρώπη, μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η νεότερη γενιά δεν έχει μόνο φωνή στα θεσμικά όργανα και στην κοινωνία των πολιτών, αλλά και την ευκαιρία να συμβάλει ουσιαστικά και σημαντικά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο ⁽¹⁾.

3.7. Για τους λόγους αυτούς, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι σημαντικό να δημιουργηθούν ευκαιρίες για όλες τις πλέον αντιπροσωπευτικές οργανώσεις νεολαίας, ξεκινώντας από εκείνες που εκπροσωπούν τους πλέον ευάλωτους νέους και όσους ζουν στις πιο απόκεντρες και αγροτικές περιοχές, ώστε να συμμετέχουν στη χάραξη πολιτικής και στην ανάπτυξη ιδεών για θέματα βιωσιμότητας.

3.8. Οι οργανώσεις νεολαίας μπορούν να επιτελέσουν πολλά καθήκοντα και να διαδραματίσουν κίριο ρόλο στη διάδοση και την υλοποίηση έργων που σχετίζονται με το περιβάλλον και τη βιωσιμότητα. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ καλεί τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να παράσχουν στις εν λόγω οργανώσεις διαρθρωτική χρηματοδοτική στήριξη μέσω επαρκών και ειδικών πόρων, ώστε οι οργανώσεις νεολαίας να έχουν τις κατάλληλες συνθήκες ώστε να διασφαλίσουν και να αυξήσουν τη δραστηριοποίηση των νέων στον τομέα της πράσινης μετάβασης.

3.9. Ωστόσο, η δραστηριοποίηση από μόνη της δεν αρκεί. Όλες οι δημόσιες πολιτικές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τον αντίκτυπο που θα έχουν στους νέους και στις προσδοκίες τους, συμπεριλαμβανομένων των προσδοκιών των μελλοντικών γενεών. Ως εκ τούτου, πρέπει να διενεργηθεί εκ των προτέρων, ενδιάμεση και εκ των υστέρων αξιολόγηση όλων των επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με την πράσινη μετάβαση, προκειμένου να προσδιοριστούν με βεβαιότητα, μέσω της χρήσης δεικτών, οι οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές επιπτώσεις που θα έχουν στις νέες γενιές.

3.10. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν μέτρα και μηχανισμούς που να διασφαλίζουν ότι οι απόψεις της νεολαίας λαμβάνονται υπόψη σε όλους τους τομείς πολιτικής, δημιουργώντας παράλληλα έναν χώρο ώστε οι νέοι να συνεισφέρουν με συνέπεια και βάσει ικανοτήτων στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν μέσω της πλήρους υιοθέτησης της αξιολόγησης του αντίκτυπου της ΕΕ από τη σκοπιά της νεολαίας ⁽²⁾.

3.11. Αυτό που χρειάζεται, τόσο για τον πλανήτη όσο και για την ταχεία εξέλιξη των κρατών μελών μας, είναι η ενδυνάμωση των νέων με βάση τέσσερις πυλώνες: συμμετοχή των νέων στις διαδικασίες αλλαγής· δυνατότητα να διαδραματίζουν ενεργό ρόλο με την επίδειξη υπευθυνότητας σε ατομικές και συλλογικές επιλογές· βελτίωση των γνώσεών τους σχετικά με τους μετασχηματισμούς που πραγματοποιούνται και τις αναπόφευκτες συνέπειες της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης· και ανάπτυξη δεξιοτήτων ώστε να παρεμβαίνουν με εξειδικευμένο τρόπο.

4. Η πράσινη μετάβαση στην εκπαίδευση και την αγορά εργασίας

4.1. Το 2023 έχει ανακηρυχθεί ευρωπαϊκό έτος Δεξιότητων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι ζωτικής σημασίας να συνδεθούν οι πρωτοβουλίες και οι πολιτικές που θα υιοθετηθούν στη διάρκεια του εν λόγω έτους με την πράσινη μετάβαση, τη βιώσιμη ανάπτυξη και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι νέοι σε έναν ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Προς μια διαρθρωμένη συμμετοχή των νέων όσον αφορά το κλίμα και τη βιωσιμότητα στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων της ΕΕ» (ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 44).

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Αξιολόγηση του αντίκτυπου της ΕΕ από τη σκοπιά της νεολαίας» (ΕΕ C 486 της 21.12.2022, σ. 46).

4.2. Στο πλαίσιο της κλιματικής και περιβαλλοντικής κατάστασης έκτακτης ανάγκης, η εκπαίδευση όσον αφορά τη βιωσιμότητα θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για τα σχολεία. Οι εκπαιδευτές καλούνται να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο ως προς τον κλιματικό γραμματισμό των μαθητών και την παροχή των γνώσεων και των δεξιοτήτων που χρειάζονται προκειμένου να συμμετάσχουν στην πράσινη οικονομία. Υπάρχουν πολλές προσεγγίσεις που μπορούν να ακολουθήσουν οι εκπαιδευτικοί και τα σχολεία προκειμένου να διερευνήσουν αυτά τα ζητήματα με τους μαθητές, αλλά για τον σκοπό αυτό απαιτείται επίσης ποιοτική εκπαίδευση για όλους και αξιοπρεπής εργασία για όσους την παρέχουν. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να εξασφαλιστεί επαρκής χρηματοδότηση σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, προκειμένου να παρασχεθεί στήριξη σε έργα και πρωτοβουλίες για την προώθηση και την εφαρμογή της διδασκαλίας και της μάθησης στους τομείς του περιβάλλοντος και της βιωσιμότητας.

4.3. Το θέμα των στρατηγικών της πράσινης μετάβασης και της βιώσιμης ανάπτυξης είναι απολύτως οριζόντιο. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο να υιοθετηθεί μια οριζόντια προσέγγιση όσον αφορά την εκπαίδευση και την ανάπτυξη των σχετικών δεξιοτήτων που αναμένεται να έχουν οι νέοι η οποία θα παρέχει θεωρητικές και πρακτικές δεξιότητες, μεταξύ άλλων με την εφαρμογή και την ενίσχυση της μετάβασης από το σχολείο στην εργασία και των προγραμμάτων επαγγελματικής μαθητείας. Η κατάρτιση σε αυτά τα θέματα θα πρέπει επίσης να καταστεί διαρθρωτική, μέσω του σχεδιασμού και της ανάπτυξης της κατάρτισης με βάση τις περιοχές και τις ανάγκες τους, εντός ενός ευρύτερου πλαισίου σε εθνικό επίπεδο και με στόχο τη διά βίου μάθηση.

4.4. Η διδασκαλία των παιδιών σε θέματα βιωσιμότητας και προστασίας του περιβάλλοντος θα πρέπει να ξεκινά από μικρή ηλικία, ήτοι από την προσχολική εκπαίδευση, και να συνεχίζει με ειδικά προγράμματα σε όλη τη σχολική εκπαίδευση. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί να λαμβάνουν επίσης ειδική κατάρτιση και να έχουν εξασφαλισμένες ευκαιρίες επικαιροποίησης των δεξιοτήτων τους σε συνεχή βάση.

4.5. Η εισαγωγή διαδρομών πράσινης και πολιτιστικής μετάβασης στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών διαδικασιών συνεπάγεται την επαναβεβαίωση του εκπαιδευτικού ρόλου των σχολείων, τα οποία έχουν επιφορτιστεί με την προώθηση μεθόδων αγωγής του πολίτη που μπορούν να διδάξουν τους μαθητές να ζουν στον πλανήτη με έναν διαφορετικό και βιώσιμο τρόπο. Έτσι, οι μαθητές καθίστανται πρωταγωνιστές μιας αλλαγής που τους κατευθύνει προς ένα νέο κοινωνικό μοντέλο το οποίο θέτει το περιβάλλον στο επίκεντρο και τους επιτρέπει να πειραματίζονται και να διαδίδουν νέους τρόπους ζωής που βρίσκονται σε ισορροπία με τη φύση.

4.6. Το σημερινό πλαίσιο, το οποίο μεταβάλλεται συνεχώς και ταχέως, απαιτεί καινοτόμα εκπαιδευτικά πλαίσια μέσω της δημιουργίας ενός νέου οικολογικού λεξιλογίου που συνάδει με τους στόχους της Ατζέντας του 2030 και επικεντρώνεται στις μεθόδους υλοποίησης της κυκλικής οικονομίας και στα εργαλεία που προσφέρει η προσέγγιση του κύκλου ζωής (Life-Cycle Thinking, LCT) ⁽³⁾, η οποία λαμβάνει υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και την επίτευξη των σχετικών στόχων.

4.7. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι όλοι χρειάζονται γνώσεις για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, ιδίως όσον αφορά όλες τις πτυχές της βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής, τις υπεύθυνες διατροφικές επιλογές, τη μείωση της σπατάλης τροφίμων, καθώς και τη χρήση βιώσιμης ενέργειας. Η εκπαίδευση των νέων θα πρέπει να υποστηρίζεται από τη διά βίου μάθηση των γονέων και τη διαπαιδαγώγηση των πολιτών ⁽⁴⁾.

4.8. Ως εκ τούτου, η επιτυχία της οικολογικής μετάβασης θα εξαρτηθεί από την ικανότητα των σχολείων να συνεργαστούν με τις τοπικές αρχές και στο πλαίσιο εξωσχολικών δραστηριοτήτων, ιδίως με τη συμμετοχή των οργανώσεων νεολαίας και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, αυξάνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την ευαισθητοποίηση και τη συμμετοχή ακόμη και των απλών πολιτών. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ κρίνει θετικά την εμπειρία του σχεδίου «Πράσινο Erasmus» και προσβλέπει στην υλοποίησή του.

4.9. Η ευαισθητοποίηση, η γνώση και η θετική ηγεσία σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος είναι ακόμη πιο έντονα στη νεότερη γενιά, δηλαδή στη γενιά Z ή «Gen Z» (άτομα κάτω των 25 ετών) και στα άτομα που διαθέτουν περισσότερη μόρφωση και ισχυρότερα πολιτιστικά εργαλεία. Αυτό σημαίνει ότι η ευαισθητοποίηση και οι τεκμηριωμένες πληροφορίες αναμένεται να αυξηθούν και να ενοποιηθούν, αλλά και ότι οι θετικές απαντήσεις που απαιτούνται μπορούν να ενισχυθούν με τη βελτίωση της εκπαίδευσης των νέων και την ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου τους στον κοινωνικό και οικονομικό τομέα. Αντίθετως, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και η δυσκολία ένταξης στην αγορά εργασίας όχι μόνο επιβραδύνουν τη συμβολή στην τρέχουσα ανάπτυξη των χωρών, αλλά επιπλέον αποδυναμώνουν τον ρόλο των νέων ως ενεργών συμμετεχόντων σε νέες διαδικασίες ανάπτυξης που συμβαδίζουν περισσότερο με τις προκλήσεις της εποχής στην οποία ζουν.

⁽³⁾ <https://www.lifecycleinitiative.org/starting-life-cycle-thinking/what-is-life-cycle-thinking/>

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ενδυνάμωση των νέων ώστε να επιτύχουν βιώσιμη ανάπτυξη μέσω της εκπαίδευσης» (EE C 100 της 16.3.2023, σ. 38).

4.10. Δεν μπορεί να υπάρξει μετάβαση χωρίς δεξιότητες. Είναι ζωτικής σημασίας να αποκτήσουν οι εργαζόμενοι, τόσο οι νεότεροι όσο και οι μεγαλύτεροι, τις κατάλληλες δεξιότητες για τη διαχείριση της καινοτομίας που επιφέρει η πράσινη μετάβαση, η οποία αναπόφευκτα έχει και θα έχει στο μέλλον σημαντικό αντίκτυπο στον κόσμο της εργασίας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι σημαντικό να πραγματοποιηθούν επενδύσεις στη μάθηση στον χώρο εργασίας. Η μάθηση στον χώρο εργασίας, δηλαδή το σύνολο των πρακτικών κατάρτισης και μάθησης που πραγματοποιούνται στο εργασιακό περιβάλλον, ιδίως με τη μορφή προγραμμάτων μαθητείας, αποτελεί αποφασιστικό πλεονέκτημα για την (εκ νέου) απόκτηση δεξιοτήτων, τόσο τεχνικών όσο και οριζόντιων. Η κατάρτιση στον χώρο εργασίας, η πρακτική άσκηση και η μαθητεία είναι τρεις τρόποι μάθησης οι οποίοι, με τον δικό τους ποικιλόμορφο τρόπο, συμβάλλουν στη δημιουργία ενός ενάρετου διαλόγου όσον αφορά τις ανάγκες της αγοράς και τις ατομικές δεξιότητες των νέων. Οι κοινωνικοί εταίροι καλούνται να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο στην επίτευξη αυτού του στόχου, μέσω του κοινωνικού διαλόγου και των συλλογικών διαπραγματεύσεων.

4.11. Η πράσινη μετάβαση πρέπει να είναι μια δίκαιη μετάβαση η οποία θα εξασφαλίζει την επανειδίκευση και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων, καθώς και ποιοτικές θέσεις εργασίας για όλους, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι κανείς δεν θα μείνει στο περιθώριο. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο οι πολιτικές κατάρτισης να είναι ολιστικές, να ενσωματώνονται στις βιομηχανικές πολιτικές, να συντονίζονται με άλλες αναπτυξιακές στρατηγικές, και να σχεδιάζονται λεπτομερώς σε εδαφικό και τοπικό επίπεδο, σε στενή συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους.

4.12. Επί του παρόντος, υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν την έλλειψη μιας τέτοιας ολιστικής προσέγγισης και την ανεπαρκή διάδοση των πράσινων δεξιοτήτων και, κατά συνέπεια, των πράσινων θέσεων εργασίας, ιδίως μεταξύ των ατόμων με χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης και δεξιοτήτων. Αυτό ενέχει τον κίνδυνο δημιουργίας μιας νέας πόλωσης μεταξύ εκείνων που διαθέτουν πράσινες δεξιότητες και, ως εκ τούτου, έχουν υψηλή απασχολησιμότητα με βάση τα σενάρια που σχετίζονται με την πράσινη μετάβαση, και εκείνων που, αντιθέτως, παραμένουν αποκλεισμένοι από αυτές τις διαδικασίες κατάρτισης, διαθέτουν περιορισμένες δεξιότητες και συχνά αναλαμβάνουν επιχειρησιακά καθήκοντα που κινδυνεύουν να εξαφανιστούν λόγω του συνδυασμένου αποτελέσματος της πράσινης μετάβασης και της βιομηχανικής αυτοματοποίησης.

4.13. Η ισότητα των φύλων πρέπει επίσης να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των στρατηγικών για την πράσινη οικονομία. Οι νέες γυναίκες υποεκπροσωπούνται στον τεχνολογικό και επιστημονικό τομέα, καθώς είναι ελάχιστα πιθανό να επιλέξουν εξειδικευμένη εκπαίδευση σε αυτούς τους τομείς λόγω των στερεοτύπων των φύλων που θεωρούν ότι ορισμένες θέσεις εργασίας είναι αμιγώς ανδρικές. Προκειμένου να διασφαλιστεί η επαρκής συμμετοχή των γυναικών σε τομείς που υφίστανται, και θα υποστούν στο εγγύς μέλλον, σημαντικές αλλαγές λόγω της πράσινης μετάβασης, τα στερεότυπα αυτά πρέπει να αντιμετωπιστούν και ο επαγγελματικός προσανατολισμός στα σχολεία μπορεί, εν προκειμένω, να διαδραματίσει καίριο ρόλο. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να επενδύσουν περισσότερους πόρους στην παροχή υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού στα σχολεία και στη στήριξη των νέων ώστε να ενταχθούν στον κόσμο της εργασίας μέσω αποτελεσματικών δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης που συνδέονται επαρκώς με τον παραγωγικό ιστό της εκάστοτε χώρας.

4.14. Η ανάπτυξη της καινοτομίας είναι καίριας σημασίας για την επιτυχία της πράσινης μετάβασης. Συνεπώς, η ενθάρρυνση της συμμετοχής των νέων με επιχειρηματικό πνεύμα στη διαδικασία καινοτομίας μέσω της παροχής ειδικής κατάρτισης και της στήριξης των καινοτόμων σχεδίων και με την εξασφάλιση επαρκούς χρηματοδότησης αποτελεί βασική πτυχή για την επίτευξη των στόχων.

4.15. Η πράσινη μετάβαση στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα μπορούσε να δημιουργήσει 1 εκατομμύριο νέες θέσεις εργασίας έως το 2030, αλλά θα μπορούσε επίσης να δημιουργήσει 500 000 έως 2 εκατομμύρια ανέργους, σύμφωνα με εκτίμηση επιπτώσεων⁽⁵⁾ του Οργανισμού Περιβάλλοντος της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ θεωρεί προτεραιότητα να επενδύσουν τα κράτη μέλη σημαντικούς πόρους, αξιοποιώντας πρώτα τους πόρους των εθνικών σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, στη στήριξη των επιχειρήσεων που αναγκάζονται να αναδιαρθρωθούν, στην αναδιάταξη των απολυμένων εργαζομένων και στη στήριξη των επιχειρηματιών, ιδίως των νέων επιχειρηματιών, που προτίθενται να επενδύσουν σε πράσινες επιχειρήσεις.

Βρυξέλλες, 22 Μαρτίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

(5) <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/swd-2020-176-final-part>